

บทที่ 1

บทนำ

ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา

ป่าไม้จัดเป็นทรัพยากรที่มีความสำคัญอย่างมากต่อประเทศชาติ เป็นทรัพยากรที่สร้างขึ้นได้ยากใช้เวลานาน ในขณะที่การทำลายป่าไม้เป็นไปได้โดยง่ายและรวดเร็ว หากเปรียบเทียบถึงการมีทรัพยากรป่าไม้ที่สมบูรณ์กับสภาพกับการขาดแคลนป่าไม้ คงจะเปรียบเทียบได้กับประเทศไทยเมื่อ 50 ปีที่แล้วกับปัจจุบัน แต่สภาพป่าไม้ในปัจจุบันนี้ถูกทำลายเรื่อยมาจนเหลือประมาณร้อยละ 33 ของพื้นที่ที่ดินประเทศไทย เมื่อเทียบกับเนื้อที่ป่าเมื่อ 50 ปีที่ผ่านมาจะมีเนื้อป่าลดลงไปถึงร้อยละ 50 ของที่เคยมีและมีแนวโน้มลดลงไปอีก การทำลายป่าไม้นั้นก่อให้เกิดการเสียสมดุล ตามธรรมชาติและก่อให้เกิดผลเสียหายติดตามมา เช่น อุทกภัย วาตภัย ฝนแล้ง ภาวะขาดแคลนวัตถุดิบเพื่อการพาณิชย์กรรมและอุตสาหกรรม เป็นต้น ปัญหาดังกล่าวได้รับการสนใจตลอดมา และมีการผลักดันให้ดำเนินการอนุรักษ์ทรัพยากรป่าไม้และป้องกันการบุกรุกทำลายป่าไม้ ปัญหานี้ได้รับการกระตุ้นจากกรณีที่เกิดอุทกภัยน้ำท่วมภาคใต้เมื่อปลายปี พ.ศ. 2531 ส่งผลให้รัฐบาลสั่งยกเลิกสัมปทานป่าไม้ทั่วประเทศ และกรมป่าไม้ก็มีนโยบายเข้มงวดมากขึ้นกับผู้บุกรุกป่าสงวนแห่งชาติ ทั้งนี้ด้วยมูลเหตุหลายประการ เช่น ความอ่อนแอของหน่วยงานที่รับผิดชอบ การชักนารัฐบาลมาจับจองที่ดินจากผู้มีอิทธิพล (กรมป่าไม้, 2559) ศิวพร พิงไชย ได้กล่าวว่าปัญหาการบุกรุกป่าไม้เพื่อทำการเกษตรในเขตต้องห้าม การบุกรุกพื้นที่ป่าไม้ มีวัตถุประสงค์หลากหลายแตกต่างกันไป ทั้งการบุกรุกเขตพื้นที่ป่าไม้หรือภูเขาเพื่อสร้างเป็นสถานที่ท่องเที่ยว หรือแม้กระทั่งสร้างเป็นรีสอร์ท เพื่อนำเข้าเม็ดเงินให้แก่ตนเอง หรือจะเป็นการบุกรุกเขตพื้นที่ป่าไม้เพื่อทำการเกษตรเพราะหาเลี้ยงตนเองและครอบครัว แต่การที่จะบุกรุกพื้นที่ป่าไม้เพื่อทำการเกษตรนั้น ถ้าเป็นพื้นที่ที่ได้รับการอนุญาตก็ไม่มีปัญหาอะไร แต่เมื่อเกิดการบุกรุกพื้นที่ป่าไม้ที่เป็นเขตหวงห้ามและตนเองไม่ได้เป็นเจ้าของแล้ว ก็ย่อมที่จะผิดกฎหมาย การลักลอบตัดไม้ทำลายป่า และการบุกรุกพื้นที่ป่า เพื่อใช้เป็นที่อยู่อาศัยและทำการเพาะปลูก โดยเฉพาะในพื้นที่ติดต่อกับชุมชน และตามแนวชายแดนที่มีชาวกะเหรี่ยงและชาวเขาอาศัยอยู่ ซึ่งบางพื้นที่ทำในรูปแบบการค้าทั้งที่ดิน และไม้แปรรูป อีกทั้งยังมีปัญหาการบุกรุกลักลอบตัดไม้ในพื้นที่คาบเกี่ยวป่าสงวนแห่งชาติป่า(ศิวพร พิงไชย, 2559)

สภาพป่าไม้ของจังหวัดบุรีรัมย์ในปัจจุบันมีลักษณะเป็นป่าโปร่งเกือบทั้งหมดเนื่องจากถูกบุกรุกทำลายพื้นที่ป่าไม้ส่วนใหญ่ อยู่ทางตอนใต้ของจังหวัด ในเขตอำเภอนางรอง อำเภอประโคนชัย อำเภอบ้านกรวด อำเภอละหานทราย และอำเภอหนองกี่ จังหวัดบุรีรัมย์มีพื้นที่ทั้งหมด 10,393.945 ตารางกิโลเมตรหรือ6,451,175.125 ไร่ เป็นพื้นที่ป่าไม้ตามกฎหมาย 2,800 ตารางกิโลเมตร หรือ

1,750,069 ไร่ หรือร้อยละ 27.13 ของเนื้อที่จังหวัด แต่จากการแปลภาพถ่ายดาวเทียม เมื่อปี 2551 จังหวัดบุรีรัมย์ มีป่าไม้เหลืออยู่เพียง 963.34 ตารางกิโลเมตร หรือ 602,087.5 ไร่ คิดเป็นร้อยละ 9.33 ของพื้นที่ทั้งจังหวัด โดยเป็นพื้นที่ป่าสงวนแห่งชาติ 22 แห่ง วนอุทยาน 1 แห่ง ได้แก่ วนอุทยานเขากระโดง และเขตห้ามล่าสัตว์ป่า 3 แห่ง คือ เขตห้ามล่าสัตว์ป่าอ่างเก็บน้ำห้วยจระเข้มาก เขตห้ามล่าสัตว์ป่าอ่างเก็บน้ำสนามบิน เขตห้ามล่าสัตว์ป่าอ่างเก็บน้ำห้วยตลาด(สำนักงานประชาสัมพันธ์จังหวัดบุรีรัมย์, 2558) เขตรักษาพันธุ์สัตว์ป่าดงใหญ่ อยู่ในพื้นที่ป่าสงวนแห่งชาติป่าดงใหญ่ อำเภอโนนดินแดง และอำเภอปะคำ จังหวัดบุรีรัมย์ มีเนื้อที่ 195,486 ไร่ หรือประมาณ 340 ตารางกิโลเมตร พื้นที่ถูกแบ่งออกเป็น 2 ส่วน มีทางหลวงแผ่นดินหมายเลข 348 ตัดผ่าน เป็นป่าไม้ที่อุดมสมบูรณ์แห่งสุดท้ายของจังหวัดบุรีรัมย์ และเป็นแหล่งต้นน้ำลำธารที่สำคัญ ได้แก่ ห้วยลำนางรอง ห้วยลำปลายมาศ การประกาศพื้นที่อนุรักษ์เขตรักษาพันธุ์สัตว์ป่าดงใหญ่ เพื่อให้เป็นที่อยู่อาศัย หลบภัย ขยายพันธุ์ และประกอบกิจกรรมของสัตว์ป่า รักษาพันธุ์ไม้ชนิดต่าง ๆ ไว้ และช่วยรักษาแหล่งต้นน้ำลำธาร ป่าดงใหญ่ มีพื้นที่ติดต่อกับป่าทึบลาน ปางสีดา และตาพระยา ทำให้มีพื้นที่ป่าติดต่อกันเป็นบริเวณกว้างใหญ่ และผนวกเข้าเป็นผืนป่าดงพญาเย็น-เขาใหญ่ (สำนักงานจังหวัดบุรีรัมย์กลุ่มงานยุทธศาสตร์การพัฒนาจังหวัด, 2557)

อำเภอแคนดง จังหวัดบุรีรัมย์ เตรียมปฏิบัติการลงสำรวจที่สาธารณะป่าโคกทามเพื่อรักษาป่า ซึ่งขณะนี้ถูกชาวบ้านจำนวนมากบุกรุกตัดไม้ขายที่ทำกิน และสร้างที่อยู่อาศัย ผู้ช่วยหัวหน้าศูนย์ประชาสัมพันธ์ และช่วยเหลือประชาชน กองกำลังรักษาความสงบเรียบร้อยอำเภอแคนดง พร้อมประธานกลุ่มอนุรักษ์ป่าชุมชนตำบลแคนดง ผู้แทนนายอำเภอ กำนัน ผู้ใหญ่บ้าน ร่วมประชุมหาแนวทางปฏิบัติการทวงคืนผืนที่สาธารณะประโยชน์ป่าโคกทาม ต.แคนดง อ.แคนดง จ.บุรีรัมย์ ถูกชาวบ้านบุกรุกทำลายตัดไม้ สร้างที่อยู่อาศัย และทำประโยชน์ และส่วนหนึ่งมีนายทุนครอบครอง ซึ่งปัญหานี้นับวันมีความทวีความรุนแรงขยายพื้นที่บุกรุกเพิ่มขึ้น โดยก่อนหน้านี้ทางอำเภอแคนดง ได้แต่งตั้งคณะกรรมการเพื่อออกตรวจสอบพบว่ามี การบุกรุก ซึ่งสามารถจำแนกออกเป็นกลุ่มประกอบด้วย กลุ่มที่มีเอกสารสิทธิ์ น.ส.3 อ้างว่ามี ส.ค.1 บุกรุกทำที่พักอาศัย การบุกรุกเพื่อทำประโยชน์ไม่มีหลักฐาน และการบุกรุกเพื่อทำประโยชน์และมีหลักฐาน ส.ป.ก.4-01 พ.ท.ประพล อาจหาญ ผู้ช่วยหัวหน้าศูนย์ประชาสัมพันธ์ และช่วยเหลือประชาชน กองกำลังรักษาความสงบเรียบร้อยอำเภอแคนดงเปิดเผยว่า ในที่ประชุมมีความเห็นร่วมกันที่จะปฏิบัติการทวงคืนที่สาธารณะประโยชน์ป่าโคกทาม โดยเชิญหน่วยงานที่เกี่ยวข้องตรวจสอบแนวเขตที่ดินใหม่ให้ชัดเจน หากพบการออกเอกสารสิทธิ์ทับซ้อนกับที่หลวงก็จะเสนอให้หน่วยงานที่เกี่ยวข้องเพิกถอนเอกสารสิทธิ์ และเจรจากับผู้ที่บุกรุกให้ย้ายออกจากพื้นที่ หากยังขัดขืนก็จะดำเนินคดีตามกฎหมายต่อไป ด้าน นายทูล ยีรัมย์ ประธานกลุ่มอนุรักษ์ป่าชุมชนตำบลแคนดงเปิดเผยว่า ป่าโคกทาม เดิมเคยมีพื้นที่ป่ามาก แต่มีชาวบ้านการบุกรุกเข้าจับจองเป็นจำนวนมากและเพิ่มขึ้นเรื่อยๆ ซึ่งขณะนั้นตนเองดำรงตำแหน่งกำนัน

ตำบลแคนดง ร่วมกับผู้ใหญ่บ้าน และชาวบ้านที่ต้องการอนุรักษ์ผืน ได้เสนอให้มีการออกหนังสือสำคัญสำหรับที่หลวง ยื่นรางวัลตามจำนวนป่าที่เหลืออยู่ ซึ่งมีความอุดมสมบูรณ์เป็นอย่างมาก ชาวบ้านในพื้นที่ และข้างเคียงได้อาศัยป่าแห่งนี้เป็นแหล่งอาหารท้องถิ่นในการดำรงชีพ (ประชาสัมพันธ์อำเภอแคนดง, 2551)

จากสาเหตุดังกล่าวจึงทำให้มีการสำรวจพื้นที่ที่เกิดปัญหาการบุกรุกโดยใช้ข้อมูลจากภาพถ่ายดาวเทียม LANDSAT-5 จากการสำรวจระยะไกล (Remote Sensing) และภาพถ่ายทางอากาศ (google earth) เพื่อการศึกษาพื้นที่ที่เกิดปัญหาการบุกรุกพื้นที่บริเวณป่าโคกทามเพื่อจะได้เข้าไปปลูกป่าทดแทนบริเวณป่าไม้ที่ถูกบุกรุกนำไปใช้ประโยชน์ที่ดินอย่างอื่น โดยใช้ข้อมูลจากดาวเทียม LANDSAT-5 และภาพถ่ายทางอากาศ (google earth) ออกเป็น 2 ช่วงเวลาด้วยกันคือ ดาวเทียม LANDSAT-5 ปี พ.ศ. 2551 ทางดาวเทียม (google earth) ปี พ.ศ. 2555 และปี พ.ศ. 2561 นำข้อมูลดาวเทียมทั้งสองช่วงเวลามาตรวจสอบดูความเปลี่ยนแปลงของสภาพพื้นที่ป่าโคกทามว่าใน แต่ละปีมีการบุกรุกเพิ่มมากขึ้นหรือลดลงเท่าใด เมื่อหาจุดที่เกิดการเปลี่ยนแปลงที่เกิดขึ้นบนข้อมูลภาพถ่ายดาวเทียมและภาพถ่ายทางอากาศแล้ว และจัดทำแผนที่ จากนั้นก็มีการลงสำรวจพื้นที่เพื่อตรวจสอบว่าพื้นที่นั้นได้มีการเปลี่ยนแปลงไปในทิศทางใดมีการบุกรุกเพิ่มขึ้นหรือลดลงหรือไม่

วัตถุประสงค์ของงานวิจัย

เพื่อศึกษาการเปลี่ยนแปลงบริเวณป่าโคกทาม ตำบลแคนดง อำเภอแคนดง จังหวัดบุรีรัมย์

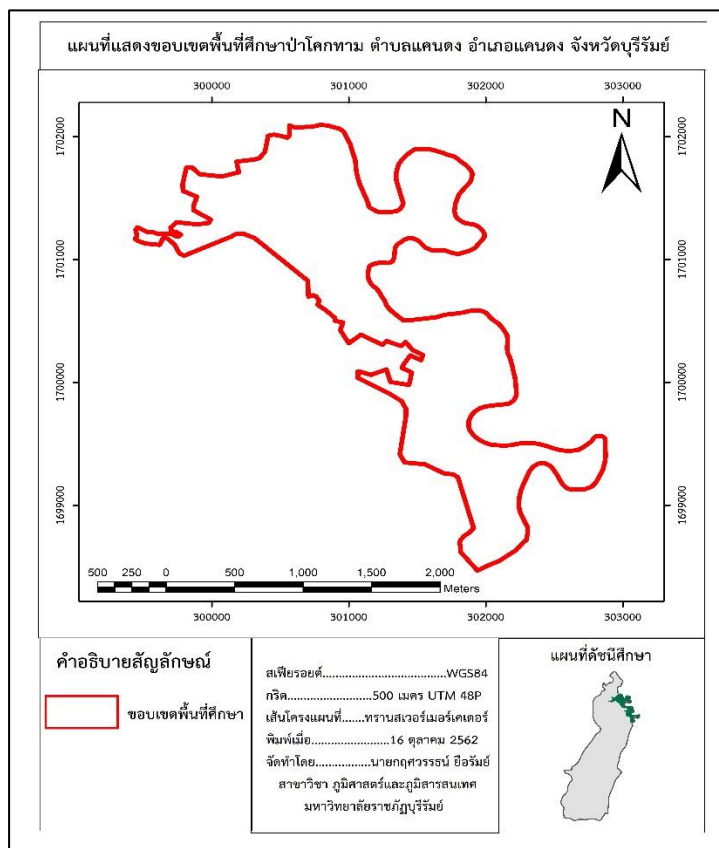
ขอบเขตการวิจัย

1. ขอบเขตพื้นที่ศึกษา

ป่าโคกทาม ตำบลแคนดง อำเภอแคนดง จังหวัดบุรีรัมย์ ตั้งอยู่ระหว่างละติจูดที่ 15 องศา 40 ลิปดา 57.18 ฟลิปดาเหนือ ถึงละติจูดที่ 15 องศา 24 ลิปดา 63.85 ฟลิปดาเหนือ และระหว่างลองจิจูดที่ 103 องศา 10 ลิปดา 01 ฟลิปดาตะวันออก ถึงลองจิจูดที่ 103 องศา 20 ลิปดา 59.73 ฟลิปดาตะวันออก มีเนื้อที่ทั้งหมด 20,66 ไร่

ทิศเหนือ ติดต่อกับอำเภอชุมพลบุรี จังหวัดสุรินทร์

ทิศตะวันออก ติดต่อกับอำเภอชุมพลบุรี จังหวัดสุรินทร์

ภาพที่ 1.1 แผนที่แสดงขอบเขตพื้นที่ศึกษาป่าโคกทาม ตำบลแคนดง อำเภอแคนดง จังหวัดบุรีรัมย์

2. ขอบเขตด้านเนื้อหา

ในการศึกษาการเปลี่ยนแปลงการป่าโคกทาม ตำบลแคนดง อำเภอแคนดง จังหวัดบุรีรัมย์โดยใช้ ข้อมูลภาพถ่ายดาวเทียม LANDSAT-5 ของปี พ.ศ.2551 และภาพถ่ายดาวเทียม ปี พ.ศ.2555 และปี พ.ศ. 2561 มาใช้ในการจำแนกการใช้ประโยชน์ที่ดินป่าโคกทามตำบลแคนดง อำเภอแคนดง จังหวัดบุรีรัมย์ โดยนำเทคโนโลยีด้านการสำรวจระยะไกล โดยเฉพาะการใช้ประโยชน์จากข้อมูลดาวเทียมสำรวจทรัพยากรธรรมชาติ ภาพถ่ายจากดาวเทียม LANDSAT-5 ปี พ.ศ.2551 และภาพถ่ายทางอากาศ ปี พ.ศ. 2561 เป็นข้อมูลเข้ามาช่วยในการศึกษา แปลภาพด้วยสายตา เพื่อใช้ในการจำแนกการใช้ประโยชน์ที่ดิน และผลการจำแนกที่ได้จะถูกตรวจสอบความถูกต้องโดยการออกสำรวจภาคสนามและนำข้อมูลที่ได้ไปปรับแก้ความถูกต้อง ก่อนวิเคราะห์หาการเปลี่ยนแปลงพื้นที่การใช้ประโยชน์ที่ดินด้วยวิธีการวิเคราะห์ข้อมูลแบบซ้อนทับด้วยระบบสารสนเทศภูมิศาสตร์

2. ขอบเขตด้านเวลา

ตารางที่ 1.1 ขั้นตอนการดำเนินการศึกษา

การดำเนินงาน วิจัย	ช่วงเดือนตุลาคม พ.ศ.2561- ตุลาคม พ.ศ. 2562											
	2561		2562									
	ต.ค.	ธ.ค.	ม.ค.	ก.พ.	มี.ค.	เม.ย.	พ.ค.	มิ.ค.	ก.ค.	ส.ค.	ก.ย.	ต.ค.
วางแผนงานวิจัย	→	→										
รวบรวมข้อมูล			→	→	→	→						
วิเคราะห์ข้อมูล							→	→				
สรุปผลการวิจัย									→	→		
เขียนรายงานวิจัย										→	→	→
นำเสนอผลวิจัย												→
รวม	12 เดือน											

ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับ

1. สามารถนำข้อมูลวิจัยนี้ไปใช้ในการสำรวจ ตรวจสอบขอบเขตของพื้นที่ป่าโคกทาม
2. สามารถใช้ข้อมูลในการวางแผนป้องกันและใช้ในการอนุรักษ์พื้นที่ป่าโคกทาม ตำบลแคนดง อำเภอแคนดง จังหวัดบุรีรัมย์ต่อไป

นิยามศัพท์เฉพาะ

การเปลี่ยนแปลงการใช้ที่ดิน หมายถึง การเปลี่ยนแปลงการใช้ที่ดินบริเวณใดบริเวณหนึ่ง
พื้นที่ป่าชุมชน หมายถึง พื้นที่ที่มีต้นไม้เป็นจำนวนมากอยู่ในชุมชนเมืองใช้ประโยชน์ร่วมกัน
ในชุมชน